

Extra informatie Post HBO training BeeldWaarNeming (BWN) voor Vaktherapeuten discipline beeldende therapie.

BeeldWaarNeming (BWN), een benoemingsapparaat van vorm- en beeldelementen en beeldhoedanigheden, is een methode die ontwikkeld is vanuit de praktijk door Ella Molenaar-Coppens (2016). Vanuit de praktijk zijn er aanwijzingen dat deze methode effectief is en uit onderzoek (Annemans, Claessens & Pénczes, 2014) blijkt dat 31,2% van de beeldend therapeuten die een meetinstrument inzet, de BWN gebruikt. In 2016 is er een kwalitatief onderzoek naar het nabespreken van een werkstuk volgens de methode BeeldWaarNeming uitgevoerd (Overberg, 2016). Op basis van de resultaten uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat beeldend therapeuten deze nabespreking doelgericht inzetten als een opzichzelfstaande interventie. In 2020 heeft Ingrid Pénczes haar PHD afgerond met een proefschrift over Art Form and Mental Health. Een van de conclusies uit haar onderzoek is dat er een relatie is tussen formele beeldelementen van het beeldend product en de geestelijke gezondheid van de cliënt.

De BWN gaat ervan uit dat het mentaal functioneren van de maker zichtbaar is:
- In de zichtbare formele beeldelementen, - In de interactie die de cliënt is aangegaan met het materiaal, - In het ontstaansproces van het werkstuk. Het biedt beeldend therapeuten handvatten om gericht te observeren en interventies in te zetten. Daarmee sluit de BWN aan bij het raamwerk van het Expressive Therapeutisch Continuum (ETC) (Lusebrink, 2010, Hinz, 2009).

Binnen de beeldende therapie is er altijd sprake van een zichtbaar en tastbaar werkstuk. Tijdens deze training leren deelnemers gericht kijken, vanuit verschillende invalshoeken naar het werkstuk. Leren beleid en doelen formuleren, indien mogelijk, in samenspraak met de cliënt en leren interventies theoretisch te onderbouwen. Hiervoor wordt de methode BWN gekoppeld aan het raamwerk van het ETC en de transdiagnostische factoren (Generieke module Vaktherapie, 2017).

De training is naast de theorie vooral praktisch gericht, waarmee deelnemers direct aan de slag gaan in de praktijk. Om die rede zijn de bijeenkomsten met tussenposes van een maand gepland. Deze training is toepasbaar in de praktijk bij alle doelgroepen waar beeldend therapeuten mee werken.

De BWN onderscheidt zich in 5 registers.

1. Vorm – en Beeldelementen. Het benoemen van vorm en beeldelementen op een objectieve manier, namelijk vanuit de Morfologie.
2. Ontstaanswijze. Het benoemen van de beeld opleverende handelingen.
3. Concreet zichtbaar en suggestie. Een benoeming van wat er concreet zichtbaar is (De Morfologie) en wat daarmee gesuggereerd wordt (De Iconologie).
4. Vormrelaties en variatie profielen. Het benoemen van vormen in hun onderlinge samenhang.
5. Stijlen. Het benoemen van de manier waarop een beeld vorm gekregen heeft.

Tijdens deze post HBO scholing worden de volgende doelen gesteld:

- 1) Deelnemers leren de fundamentele en de samengestelde beeldelementen kennen en benoemen.
- 2) Deelnemers leren de ontstaanswijze via vormbepalende en beeld opleverende

- handelingen herkennen.
- 3) Deelnemers leren op verschillende manieren te kijken naar het beeldend werk. Leren wat de begrippen concreet (Morfologie) en suggestie (Iconografie) inhouden.
 - 4) Deelnemers leren dat de som van de 5 BWN registers, de thematiek van de cliënt in beeld brengt.
 - 5) Deelnemers leren dat beeldelementen en vormrelaties concreet te benoemen zijn in beleid en doelen, voor de cliënt en het MDO. Waarbij gebruik gemaakt wordt van o.a. het raamwerk van het E.T.C. en de transdiagnostische factoren Vaktherapie.
 - 6) Deelnemers leren het inzetten van de BWN als een doelgerichte interventie in de behandeling.

In het scholingsaanbod is een onderverdeling gemaakt tussen drie aandachtsgebieden:

- **Ontwikkelen van de waarneming:** Verzamelen van teksten, afbeeldingen en eigen aantekeningen bij de verschillende beeldelementen en de registers. Hiervoor ontvangt iedere deelnemer bij aanvang van de cursus een BWN verzamelmap met theoretisch basis materiaal.
- **Het ontwikkelen van een eigen proces:** Het eigen beeldend proces wordt als uitgangspunt genomen om te oefenen met het leren waarnemen. Wat herken je in je eigen materiaalhantering en in de uiterlijke verschijningsvorm van je werkstukken. Welk doel wil je voor jezelf stellen, gebaseerd op deze waarneming. Welke interventie zet je gericht in. Beschrijven van je eigen beeldend proces.
- **De vertaling naar de praktijk situatie:** Het gaan beschrijven van een casus uit de praktijk. Het toepassen in de praktijksituatie bij een cliënt van de BWN methode en hierover een proces verslag schrijven.

2

De training zal bestaan uit 4 dagdelen van 4,5 uur wat in totaal 18 contact uren zijn, met tussenpozen van enkele weken.

Zelfstudie staat gemiddeld 18 uur (Zie bijlage 1: literatuur verplicht en facultatief)

In totaal een tijdsinvestering van minimaal 36 uur.

Info over de docenten:

Annette Overberg MA, ik ben geregistreerd beeldend therapeut.

Opleiding HBO creatieve therapie (1986) en Master of Arts Therapies (2016).

Werkzaam als beeldend therapeut in een eigen praktijk met volwassenen en jongeren. De cliëntengroep bestaat vooral uit mensen met

persoonlijkheidsproblematiek, hechtingsproblematiek, angststoornissen, trauma en verlieservaringen. Zowel sociale als antisociale problematiek.

Werkervaring vanuit GGZ instelling ambulante, deeltijd en klinisch.

Werkzaam als docent aan de Master Vaktherapie Hogeschool Arnhem en Nijmegen.

Sinds 2000 werk ik met de BWN, als een observatie – een indicatie – een meet - en een behandelinstrument. Deze werkwijze heb ik verder ontwikkeld tot een nieuw scholingsaanbod voor beeldend therapeuten. Hiervoor heb ik scholing en coaching gevolgd bij E. Molenaar-Coppens. Veel zelfstudie gedaan op het gebied van de morfologie en iconografie. Met een aantal beeldend therapeuten hebben we een intervisiegroep BWN opgezet, we bespreken werkstukken, ontwikkelen de interventie

mogelijkheden in het werkveld en zijn bezig met de aanleg van een visuele data base van beeldelementen.

Voor de HAN lessen reeks ontwikkeld vanuit de BWN. Deze werden landelijk binnen een verdiepende Minor voor de 4de jaars studenten beeldende therapie aangeboden. Sinds 2011 heb ik het trainingsaanbod van E. Molenaar-Coppens in de BWN overgenomen. Info: www.beeldendetherapie.nl / www.beeldwaarneming.nl

Anne Schatorje BA. Ik ben een geregistreerd Beeldend Therapeute. Mijn opleiding heb ik gevolgd aan de Hogeschool in Nijmegen. Ik werk 22 jaar in het Elisabeth-Tweesteden Ziekenhuis in Tilburg. Daar werk ik met volwassen patiënten in crisis opgenomen op de MPU (voorheen PAAZ) en met diverse groepen in dagbehandeling (OVDB, Angst en stemming en Poliklinische behandelgroep). Daarnaast werk ik met individuele patiënten. Ik heb kennis gemaakt met de BWN door supervisie van Ella Molenaar en werk daar al sinds 2007 mee. Ik gebruik de BWN vooral om samen met de patiënt te kijken naar wat er in het beeldend werk te zien is, als observatiemiddel. Samen met de patiënt stel ik op deze manier doelen voor het vervolg van de behandeling. Tijdens het volgen van de Vakverdiepende module in de Master of Arts therapie in 2014, leerde ik te werken met het ETC. Ik ben aangesloten bij de intervisiegroep BWN, waar we met beiden methodes werken. Ik heb ook diverse afstudeerstudenten begeleid in onderzoek naar BWN en het ETC.

Begeleider	Annette Overberg MATH en Anne Schatorje BA
Plaats	Nijmegen
Adres	Hatertseveldweg 26a, 6531 ZE Nijmegen
Data	4 Zaterdag 14-01 / 11-02 / 11-03 / 22-04-2023
Tijd	10:00 inloop koffie en thee. Start 10:30 tot 15:30 (inclusief pauze)
Kosten	€ 500 (BWN basis map, materialen, koffie, thee en soep)
Aantal	Minimaal 3 deelnemers (maximaal 6)
Studiebelasting	18 contacturen & minimaal 18 uur zelfstudie
Accreditatie	SRVB 36 accreditatie punten toegekend in 2022, opnieuw aangevraagd voor 2023
Informatie en opgeven	info@beeldendetherapie.nl of 0644776050
Extra informatie	www.beeldwaarneming.nl
Inschrijving	Op volgorde van aanmelding
Betaling	Na ontvangst rekening
Voorwaarde	HBO opleiding Vaktherapie

Bijlage 1 literatuurlijst:

Literatuurlijst:

Verplicht:

Basis map BeeldWaarNeming, met o.a. theoretische onderbouwing over de BWN registers en uitgebreide informatie afkomstig uit het boek *BeeldWaarNeming* (Molenaar-Coppens, 2016), wat helaas uitverkocht is. (*Basismap zit bij het cursus materiaal inbegrepen*)

Fikke, D., Péntzes, I. & Hooren, S. van (2017). Het Expressive Therapies Continuum. Een theoretisch raamwerk voor de beeldende therapie. *Tijdschrift voor vaktherapie*, 13(2), 2-11.

Molenaar-Coppens, E. (2009). *Handboek Beeldende Therapie, Uit de verf*. Hoofdstuk 5.2.3 *BeeldWaarNeming, een beeldend benoemingsstelsel*. Nederland, Bohn Stafleu van Loghum

Overberg, A.P.M. (2016). *De nabespreking van een werkstuk volgens de methode BeeldWaarNeming. Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van beeldend therapeuten die deze interventie inzetten bij cliënten met een PS cluster B/C*. (Niet gepubliceerd onderzoeksartikel. MATH. ZUYD Hogeschool Heerlen)

Péntzes, I., Hooren, S. van, Dokter, D. & Hutschemaekers, G. (2018). How Art Therapists Observe Mental Health Using Formal Elements in Art Products: Structure and Variation as Indicators for Balance and Adaptability. *Frontiers in Psychology*. 9 (2018) Artikel 1611. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.01611/full>

Visser, A. de (2006). *Hardop kijken*. Nijmegen – Amsterdam 1986, 2006 geheel herziende druk, SUN.

of

Visser, A. de (2018). *Hardop kijken, met voetnoten*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Facultatief:

Arnheim, R. (2004). *Art and Visual Perception. A psychology of the creative eye*. (Herziende druk). Berkeley, Los Angeles, London: University of California.

4

Asuncion, J. & Guasch, G. (2004) *Vorm in de schilderkunst*. (Nederlandse vertaling). Baarn: Canteleer.

Asuncion, J. & Guasch, G. (2006) *Lijn en lijnvoering in de schilderkunst*. (Nederlandse vertaling). Baarn: Canteleer.

Beljon J.J. (1976). *Zo doe je dat. Grondbeginselen van vormgeving*. Amsterdam: De Arbeiderspers.

Beljon J.J. (1987). *Ogen Open. Grondbeginselen van vormgeving*. Amsterdam: De Arbeiderspers.

Boermans, B. (2001) *Beeldende begrippen, Begrippen in beeldende vormgeving*. Arnhem: LAMBO bv.

Dongen W. (1990). *Doorzien. Een kunstwerk op tien manieren bekeken*. Assen, Maastricht: Van Gorcum.

Floor L. & Overman D. (2011). *In Tekenbeweging Zijn. De tekenbewegingsmethode in theorie en praktijk*. Haarlem: Back2base Publishing BV.

Hinz L.D. (2009). *Expressive Therapies Continuum. A Frame work for Using Art in Therapy*. New York. Taylor & Francis Group.

- Itten, J. (1975). *Beeldende vormleer*. (Nederlandse vertaling). De Bilt: Cantecleer BV.
- Itten, J. (1984). *Beeldende kunst in beeld. Analyses van vorm en inhoud*. (Nederlandse vertaling). De Bilt: Cantecleer BV.
- Itten, J. (2000). *Kleurenleer*. (Nederlandse vertaling). Baarn: Tirion BV.
- Kamp, M.T.A. van de & Cuijpers, W.P.M. (2011). *Overzicht Kunst analyse Modellen*. Nederland. Universiteit Amsterdam, Interfacultaire Lerarenopleidingen.
- Molenaar-Coppens, E. (2016). *BeeldWaarNeming*. Venlo: Multicopy.
(Boek is helaas uitverkocht. Het is wel verkrijgbaar bij alle landelijke bibliotheken van HBO opleidingen, waar Vaktherapieën worden gegeven).
- Molenaar-Coppens, E. (2004). *Grondbeginselen beelden vormen / benoemingsstelsel*. Nederland, Wanssum, eigen uitgaven.
- Molenaar-Coppens, E. (1996). *Krom en recht. De kromme en de rechte als symbool*. NVKT, Utrecht en auteurs, *Symbolen in de creatieve therapie*. Zutphen, Delta Grafex.
- Penzés, I. (2020). *ART FORM and MENTAL HEALTH, Studies on art therapy observation and assessment in adult mental health*. Ede, GVO Drukkers & Vormgevers.
- Rottger, E. & Klante, D. (1970). *Tekenen als creatief spel / Het Vlak*. De Bilt, Cantecleer.
- Rottger, E. & Klante, D. (1965). *Tekenen als creatief spel / Punt en Lijn*. De Bilt, Cantecleer.
- Rowland, K. (1983). *Over het bereik van de beeldende vorming*. (Nederlandse vertaling). Nederland, Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Schweizer, C. (2009). *Handboek Beeldende therapie, Uit de verf*. Nederland, Bohn Stafleu van Loghum.